

Särskilt boende i Säter

Bilaga till bygglovsansökan

Hidemark & Stintzing Arkitekter AB, Gustav Vrang

24e november 2020

Denna bilaga till bygglovsansökan vill klargöra tankarna som har legat till grund för omgestaltningen av fasaderna för det särskilda boendet på prästgårdet i Säter. Under arbetet har vi utgått ifrån ett par utgångspunkter:

Utgångspunkter

1. Kulturmiljön

Den välbevarade trästaden Säter vid Ljusterns norra strand har ett rikt bestånd av äldre trähus i stadsmiljö, de flesta målade med röd slamfärg. Den bevarade bebyggelsen ger besökaren en ovanligt klar bild av *den svenska staden* som den såg ut innan modernismens ankomst. Utanför stadskärnan har ringar av ny bebyggelse bildats under 1900-talet men dessa har ovanligt nog inte särskilt påverkat upplevelsen av stadsmiljön.

Tomten för den tilltänkta bebyggelsen är en relativt orörd plats där man kan uppleva och avläsa den historiska stadsstrukturen tydligt. Här övergick staden till land via kyrkoherdebostadens ängs- och betesmarker. Idag är det snarare så att staden här övergår till förstad, men man kan fortfarande ana hur det en gång har sett ut. Denna kvalitet har vi velat behålla. Byggnaden bildar en ny årsring i Säter, men ska samtidigt göra läsningen av de äldre årsringarna möjlig.

2. Funktion i stadsrummet

Utöver betydelsen för boende och personal kommer byggnaden också att bli ett viktigt tillskott till stadsrummet. Platsen ligger i skärningspunkten mellan olika delar av Säter - stadskärnan, Ljusterns norra strand, Åsenvägen och förstaden i sydöst. Vi har tittat på hur man kan gestalta fasaderna för att avspegla detta.

3. Förutsättningar för särskilda boenden

Planlösning och markplanering för det föreslagna boendet är väl förankrade i den planerade verksamheten och är framtagna efter ett gediget programarbete. Resultatet är ett människotillvänt men också effektivt boende för äldre som inte kan bo kvar

hemma. De höga kraven på boendekvalitet, tekniska installationer och inte minst hygien kommer oundvikligen att visa sig i byggnadens fasader. Detta tror vi inte behöver vara något negativt – tvärtom ska en byggnad definieras både av vad som finns utanför och inuti den. Vår gestaltning grundar sig på den tanken.

4. Planbeskrivning/detaljplan

Planbeskrivningen lägger fram tankar och målsättningar för gestaltningen av en byggnad på tomten. Främst rör det sig om att man anser att byggnaden ska delas in i mindre fattbara delar och använda sig av material som smälter in och hör hemma i miljön. Vårt förslag utgår ifrån dessa intentioner om gestaltning i förening med andra aspekter i projektet.

Det liggande förslaget ansågs inte fullt ut följa detaljplanen och planbeskrivningens intentioner. De punkter där Länsstyrelsen bedömde att förslaget avvek kan delas in i tre delar – byggnadsvolymer, fasadfärg samt takmaterial.

Byggnadsvolymer

”Länsstyrelsen bedömer att byggnadskropparna är utseendemässigt och storleksmässigt likartade och att det som huvudsakligen särskiljer dem åt utseendemässigt utåt mot omgivningen är att de har olika fasadfärger. Länsstyrelsen bedömer därmed att utformningen av huvudbyggnaden får ses som en avvikelse från vad detaljplanen föreskriver.”

Fasadfärg

”Vad gäller fasaden så framgår det av bygglovshandlingarna att av åtta sidor av fasaden kommer färre än tre sidor av fasaden förses med Falu rödfärg röd och ljus rödfärg och fler än fem sidor med grå och beige färg. Länsstyrelsen bedömer att även detta får ses som en avvikelse från vad detaljplanen föreskriver då fasaden huvudsakligen inte kommer utgöras av träpanel med falu rödfärg.”

Takmaterial

”Av ansökan för aktuell byggnad framgår att takbeläggningen ska utgöras av tegelfärgad betong, plåt och sedum. Av bygglovshandlingar framgår dock att takbeläggningen ska vara av lertegel, plåt och sedum samt att solceller kommer placeras på vissa delar av taket. Länsstyrelsen bedömer att användandet av solceller på taket är en avvikelse från vad detaljplanen föreskriver vad gäller takbeläggning och blänkande material.”

Det nya förslaget

Utgångspunkten i det omarbetade förslaget är att dela upp byggnaden i olika och tydligt urskiljbara byggnadsdelar. Uppdelning har skett efter vad som känns naturligt för byggnadens karaktär och form men också utifrån de olika väderstrecken. Vi har velat ge var och en av byggnadsdelarna sin egen karaktär, funktion och storlek.

Byggnaden har fyra sidor som vätter mot olika miljöer –

kyrkan/stadskärnan(nordväst), stora vägen(nordöst), bostäderna på

Falkgränd(sydöst) samt ängarna ner mot Ljustern(sydväst). Med startpunkt i detta samt den inre planlösningen har uppdelningen skett.

Grundtypologin är en tolkning av den rödmålade ladan - en lång regelbunden huskropp täckt av röd matt träpanel och sadeltak i tegel eller plåt. En självklar byggnadsform i vårt kulturlandskap med en äng framför och en taggig horisont av granar bakom. Vi har även tittat mycket på den för Säter så typiska stadslängan också den i falu rödfärg. Här utgörs den lika enkla som vackra detaljeringen av knutlådor, stuprör, fönstersättning och takfot.

Då platsens natur varken helt och hållet är land eller stad så ville vi få ett uttryck som känns hemma i båda.

Nordväst - mot kyrkan/stadskärnan

Den nordvästra fasaden är den man ser först när man kommer från staden. Den avlånga laduformen är kompletterad med skorsten i gavel och stora fönster som visar att det är bostäder snarare än spiltor innanför. Fasadmaterialet utgörs av stående faluröd brädpanel med stora treluftsfönstren i grå umbra under ett tak av tvåkupigt lertegel. Fasaden delas upp vertikalt i mindre delar av knutlådor och ett burspråk. Den stora skorstenen i gaveln tar ner skalan på huset och ger karaktär. Den högra delen är ljusst putsad med mindre foderlösa fönster i samma grå umbra med ett svart matt plåttak.

Fönstertypen kommer delvis från fasadstudier, delvis från rumsstudie där spröjs, mått och placering tar hänsyn till de boendes siktlinjer. Inspiration är också hämtad från den numera nedbrunna snickerifabriken i Hedemora ritad av Alvar Aalto.

Snickerifabrik, Hedemora

Sydväst - mot Ljustern

Fasaden som syns nere från sjön. Rödmålad brädpanel, tätare knutlådor och mörkgrå fönster ger känslan av en enklare komplementbyggnad inpassad mellan två längor. Det matta zinktaket med utdragen takfot ger en annan karaktär. Markerad entré på mitten för tankarna till ett lider eller en större gårdspport.

Den vänstra gaveln är i puts med en centrerad skorsten. Den högra gaveln har en träspaljé och ett mörkgrått burspråk som avslutar korridoren bakom.

Gårdsentre, Åsgränd, Säter

Matt zinktak, Klövsjö, Arvesund

Sydöst - mot Falkgränd

Röd brädpanel, lertegel och fönster i grå umbra. Skalan på de befintliga huslängorna på Falkgränd speglas i lite mindre husdelar. Den högra delen sitter ihop med entrébyggnaden med ljus puts och grönt plåttak. Den karakteristiska gaveln med en skorsten på sidan ger huset en egen karaktär. Byggnaden för in och utförsel vid lastkajen skiljs av från resten av huset med en mörkslammad träpanel.

Hus i korsningen Östra Långgatan/Kristinegatan i Säter.

Nordöst - mot Åsenvägen

Som kontrast mot de röda husen har entrébyggnaden mer av en offentlig karaktär tillsammans med en annan material- och kulörpalett. Inspirationen kommer delvis från den Arts & Crafts rörelse som var fann grepp i Dalarna, delvis i tidiga 1900-talets konsumbutik som en mitt och samlingspunkt i samhället. Byggnaden har ett ljusgrönt plåttak och en högre grad av detaljering och oregelbundet i form av skärmtak och olika fönstertyper. Den uppglasade huvudentrén kröns av ett burspråk på plan två. Till vänster finns en uteplats för dagverksamhet som är separerad från förmarken framför genom ett trädgårdsparti. Mindre fönstergluggar in till köksdelen och en reslig skorsten i gaveln skvallrar om att här bedrivs en annan typ av verksamhet.

Konsumbutik i Lindesberg

CFA Voysey, Hus i Shackleford

Putsfasad med grönt plåttak

Till höger om entrén ligger en mindre mellanbyggnad i gråmålad träfasad och lertegeltak. De mindre fönstren ger huset en annan karaktär som nästan skulle kunna beskrivas “vanligt bostadshus”.